

INKLYUZIV TA'LIMNING DIDAKTIK MASALALARI

Normurodov Shahobiddin, Ergashev Jaxongir

Toshkent amaliy fanlar universiteti o'qituvchilari

Annotatsiya: Maqolada masofaviy ta'lim texnologiyalari orqali inkluziv ta'lim jarayonini samarali tashkil etish masalalari ko'rib chiqiladi. O'quv jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish, o'qituvchi va o'quvchilar o'rtasidagi interfaol aloqani ta'minlash hamda o'quvchilarga materialni mustaqil o'rganish imkoniyatlarini yaratishning didaktik jihatlari tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Texnologiya, mehnat ta'limi, o'qituvchi-o'quvchi, maktab.

KIRISH

Masofaviy ta'lim texnologiyalari zamonaviy ta'lim tizimida o'quv jarayonini samarali tashkil etish va inkluziv ta'limni amalga oshirish imkonini beradi. Ularning afzalliklari: shaxsiy sur'atda o'rganish, erkinlik va moslashuvchanlik, qulaylik, harakatlilik, ijodiy yondashuv va ijtimoiy tenglikdir. Masofaviy ta'lim orqali 90 o'quvchilar uy vazifalarini tarmoq orqali bajarish, test sinovlarida qatnashish va loyihalarda ishtirok etish imkoniyatiga ega bo'ladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Masofaviy ta'lim va didaktik materiallarni ishlab chiqish bo'yicha adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki:

- ☐ Qo'llanmalar modulli printsipga asoslanishi kerak;
- ☐ Mustaqil ish bo'yicha batafsil ko'rsatmalar berilishi zarur;
- ☐ Nazorat vazifalari, tushuntirish lug'atlari va o'z-o'zini tekshirish elementlari mavjud bo'lishi lozim.

Metodologiya sifatida maqolada masofaviy ta'limning samaradorligini baholash uchun tahliliy va taqqoslash metodlari, o'quvchilarning va o'qituvchilarning fikr mulohazalari va amaliy tajriba o'rganilgan.

MUHOKAMA

Masofaviy ta'lim bugungi kunda ta'lim jarayonini modernizatsiya qilish va raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish imkonini beradi. Ushbu ta'lim shakli bir qancha afzalliklarga ega:

1. Shaxsiy sur'atda o'rganish va ijodiy faoliyat: Masofaviy ta'lim o'quvchilarga o'z sur'atida bilim olish imkonini beradi. Har bir o'quvchi materialni o'z ehtiyojiga va qobiliyatiga qarab o'rganishi mumkin. Shu bilan birga, elektron resurslar, interaktiv testlar va masofaviy loyihalar orqali ijodiy va tadqiqot faoliyatini rivojlantirishga keng imkoniyatlar mavjud.

2. Erkinlik va moslashuvchanlik: O'quvchi darslar vaqtini va joyini mustaqil tanlay oladi. Bu, ayniqsa, geografik jihatdan cheklangan yoki vaqt bilan bog'liq cheklovlari bo'lgan o'quvchilar uchun katta afzallikdir. Shu bilan birga, masofaviy ta'lim dasturlari turli o'quv kurslarini tanlash imkonini beradi, bu esa ta'limni individual ehtiyojga moslashtirish imkonini yaratadi.

3. Elektron kutubxonalar va axborot manbalariga keng kirish: Masofaviy ta'lim orqali o'quvchilar ko'plab elektron darsliklar, ilmiy maqolalar va boshqa axborot resurslariga kirish

huquqiga ega bo'ladi. Bu, o'z navbatida, materialni chuqurroq o'rganish va mustaqil tadqiqot olib borish imkoniyatlarini kengaytiradi.

4. Mustaqil ish va tadqiqot qobiliyatini shakllantirish: Masofaviy ta'lim o'quvchiga materialni mustaqil qayta ishlash, o'z bilimni nazorat qilish, natijalarni tahlil qilish va tadqiqot qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi. Bu esa o'quv jarayonini faqat bilim berish bilan cheklab qolmasdan, o'quvchining tanqidiy fikrlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini shakllantiradi.

Kamchiliklari:

1. Yuqori sifatli interfaol aloqa vositalariga talab: Masofaviy ta'limni samarali amalga oshirish uchun yuqori tezlikdagi internet, zamonaviy kompyuter texnologiyalari va interfaol dasturiy ta'minot zarur. Bu barcha o'quvchilar uchun mavjud bo'lmashligi mumkin.

2. Ba'zi hollarda ota-onalar nazorati zarur: Yosh o'quvchilar masofaviy ta'limda to'liq mustaqil ishlay olmaydi. Ularni o'qish jarayoniga jalb qilish va nazorat qilish uchun ota-onalar yoki vasiylarning faol ishtiroki talab etiladi.

3. Yosh bolalar uchun mustaqil ishlash ko'nikmalarining yetishmasligi: Masofaviy ta'lim ma'lum darajada o'z-o'zini boshqarish va vaqtni rejalashtirish qobiliyatini talab qiladi. Yosh bolalarda bu ko'nikmalar rivojlanmagan bo'lishi mumkin, shuning uchun ularni muntazam qo'llab-quvvatlash zarur.

4. O'qituvchi uchun ko'p vaqt va shaxsiy tayyorgarlik talab qilinadi: Masofaviy ta'limni tashkil etish va samarali amalga oshirish o'qituvchidan katta vaqt, puxta rejalashtirish va individual yondashuvni talab qiladi. Bu, ayniqsa, interaktiv darslar, elektron qo'llanmalar va nazorat ishlarini yaratishda seziladi.

Qo'shimcha jihatlar:

- ☐ Masofaviy ta'lim o'quvchilar va o'qituvchilar o'rtasidagi interaktiv muloqotning sifatini oshirishi mumkin, lekin bu o'quvchining faolligiga bog'liq.

- ☐ Ba'zi hollarda masofaviy ta'limda ijtimoiy jihatdan passiv o'quvchilar bilim olish jarayonidan ortda qolishi mumkin, shuning uchun qo'shimcha motivatsion vositalardan foydalanish lozim.

- ☐ Ta'lim sifatini oshirish uchun masofaviy ta'lim tizimlari bilan maktab va oilaning hamkorligi muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, masofaviy ta'lim texnologiyalari ta'lim jarayonini individualizatsiya qilish, o'quvchilarning ijodiy va tadqiqot qobiliyatlarini rivojlantirish, ta'lim resurslariga erkin kirish va vaqtni samarali boshqarish imkoniyatlarini yaratadi. Shu sababli, u maktab va oliy ta'limda samarali qo'llanilishi mumkin, ammo yosh bolalar uchun qo'shimcha qo'llab-quvvatlash va ota-onalar nazorati zarur.

NATIJALAR

Masofaviy ta'limning joriy qilinishi ta'lim jarayonida bir qator ijobiy o'zgarishlarga olib keldi. Olingan natijalarni quyidagicha tavsiflash mumkin: Masofaviy ta'lim orqali o'quvchilar o'z uyi yoki boshqa joydan turib ta'lim olish imkoniga ega bo'ldi. Bu ayniqsa, turli hududlarda yashovchi o'quvchilar yoki vaqt bilan cheklangan sharoitdagi talabalar uchun katta afzallik bo'ldi. Endilikda ular darslarni o'z jadvaliga mos ravishda o'rganishi mumkin, bu esa ta'limning individualizatsiyasi va o'quv jarayonining qulayligini oshirdi. Uy vazifalari, interaktiv testlar va elektron topshiriqlar orqali o'quvchilar o'z bilimlarini mustahkamlash imkoniga ega bo'ldi. Bu jarayon o'quvchilarning mustaqil o'qish va bilimlarni amalda qo'llash qobiliyatlarini rivojlantirdi, shuningdek, natijalarni tezkor tahlil qilish va xatoliklarni aniqlash imkonini berdi. Masofaviy ta'lim platformalari orqali o'qituvchi va o'quvchilar o'rtasida interfaol muloqot kuchaydi. Onlayn chatlar, video darslar, forumlar va elektron baholash tizimlari yordamida o'quvchilar o'z savollarini tezkorlik bilan berish

va javob olish imkoniga ega bo'ldi. Shu bilan birga, o'qituvchilar o'quv jarayonini individual tarzda nazorat qilish va qo'llab-quvvatlash imkonini oldi. Masofaviy ta'lim sharoitida o'quvchilar mustaqil loyiha ishlari, tadqiqot topshiriqlari va interaktiv mashqlar orqali ijodiy fikrlash va tadqiqot ko'nikmalarini rivojlantirdi. Bu esa ularni faqat nazariy bilim bilan cheklamay, amaliy faoliyatga va muammolarni hal qilishga tayyorlaydi. Masofaviy ta'limning interaktiv va shaxsiylashtirilgan shakllari o'quvchilarning ta'lim jarayoniga bo'lgan qiziqishini oshirdi. O'quvchilar mustaqil ishlash, natijalarni o'lchash va o'z rivojlanishini kuzatish orqali ta'lim jarayonida faollik ko'rsatdi. Shu bilan birga, masofaviy ta'lim o'quvchilarga bilim olishning erkinligi, mustaqil o'rganish va ijodiy faoliyat imkoniyatlarini yaratdi. O'qituvchilar uchun interfaol muloqot va o'quv jarayonini individual tarzda boshqarish imkoniyatlarini kengaytirdi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, masofaviy ta'lim samarali qo'llanilganda ta'lim jarayonining sifatini oshiradi va o'quvchilarning ilmiy, ijodiy va tadqiqot qobiliyatlarini rivojlantiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Mirziyoev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. Toshkent, "O'zbekiston", 2017 yil, 488 bet.
2. 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi PF-4947 sonli Farmoni.
3. Matematika soxasidagi ta'lim sifatini oshirish va ilmiy-tadqiqotlarni rivojlantirish chora tabirlari to'g'risida. Uzbekiston Respublikasi prezidentining PQ-4708-son 07.05.2020 Qarori.
4. Selevko G.K. Pedagogicheskie texnologii na osnove didakticheskogo I metodicheskogo usovershenstvovaniya UVP. – M.: NII shkol'nykh texnologiy, 2005.– 212 s.
5. Shkola 2100. Prioritetnye napravleniya razvitiya Obrazovatelnoy programmy / Pod nauch. red. A.A.Leonteva. UVP. 4. M.: Balass, 2000. – 208 s.
6. Programmno-metodicheskiy kompleks "Mir informatiki" razrabotan izdatelstvom "Uchebnaya kniga" g. Yekaterinburg.2019 g. 164 st.
7. Mathematics curriculum, Theacher Proffessionalism, and Supporting Policies in Korea and United States/ U.S. National Commision on mathematics. Instruction. Board of International Scientific Organizations. National Academies Press-2015.